

Николай Рыкунов

Хартык

ЫРЫАТА

ЯКУТСКАЙ 1962

Николай
Рыкунов

ХАТЫН ырыата

(Хоһооннор, поэма)

Саха сиринээҕи кинигэ издательствота
Якутскай * 1962

Тапталлаах эдвийбэй
Елена Николаевна
Автор

Художник
В. С. ПАРНИКОВ

МИН СУЛУҦУМ

Далай халлаан түгэбэр
Дойдуламмыт сулустар
Ааспыт күн-дьыл кэрэмэн
Ахтытынны ыраахтар.
Дьолум чугас сулуҦа —
Чобул хара харахтаах
Мичилийбит сахам кыҦа
Мэддьи миигин кытта баар.

Борунгуй түүн ааһыта
Симилиһэр сулустар
Саһарбаттан быһыта,
Харахтара олус саатар.
Мин сулуҦум, мин көмүһүм
Былыттаах да түүн тыгар.
Баһыйтарбат күнүһүн,
Бэл, чабыл күн сырдыгар.

ХатаҦа дьыбар түүнгэ
Титирэһэр сулустар
Күһүнгү толон тэҦэ,

Тымныылара олустар.
Симиттэн оргууй аҕай
Биэбэйбин куустахпына,
Сүрдээх сылаас буолуоҕа
Сүрэхпэр, бэл ахсынныга.

Дьолум чугас сулуһа —
Чобул хара харахтаах
Мичилийбит саха кыһа
Мэлдьи мингин кытта баар.
Сулустарга туох иһин
Тэҥниэм суоҕа сэгэрбин.
Бэртээхэй обуруо тиһэн,
Арай бөлөх биэрлэрбин.

1959

САҢА ХААР

Сытаҕас сылаас былыттан
Сыа хаар түһэн намылытта.
Тула көр — харах саатар,
Тунаа маҕан ыскаатар.

Дойдум, оргууй таалалы,
Налыйда ийэ кубалы.
О, оҕо сааһым! Саҕа хаар!
Сэмсэ сиirim өйбөр бу баар.

Нуолах маҕан хаары кэһэн,
Оскуолаҕа баран иһэн,
Күөлэһийэн, тустан, буурдаан,
Күлбүт-салбыт киһи даа!

1958

ЫЙ

Куруук мин өйбөр тиллэр
Саха былыргы номоҕо:
Ол муус Ыйга баар дириллэр
Мунҕнаах тулаайах кыыс оҕо.

... Айыылаах буор сир оҕото
Ахтыбат буолаахтыа дуо сири.
Күөгэйэр күнүн суос-сөгөтөх
Көрсүбүт дьылаҕата, о; сүрүн.

Сэҥээрэн истэрэ буолуоҕа
Түүнүн оһуохай дуорааны.
Өөр-өр одуудаан туруоҕа
Бөһүөлэк уоттарын, мырааны...

Көрөөр тураһыҥ эрдэ
Ол кыыс хараһын уутун;
Хоруонка таас сиик кэриэтэ
Хонуу отугар хоммутун

Оччоҕо эн түта өйдүөбүҥ
Туохтан кыыс куруук ытымын:
Төрөөбүт буоругар төннүөбүҥ
Төһөлөөх ымсыра санымын.

1958

СААС

Уутун хаммыт кыыс оҕолуу,
Олус чэбдик сарсыарда.
Игин хаана кэйбитэ олус,
Иэйбит хараҕа чабыллыда.

Күнүнэн, күүгэнини уостан,
Күрдүк хаара куччаата.
Күммүт көмүс кытахтан
Күө-бааччы баһан кутта.

Силилини арагастыйан,
Сарыалбыт улам уулар.
Манньык киһэ сылаанньыйан,
Мин сүрүбүм түөспэр уулар.

1961

ЭДЬНИЙБЭР

На перепутьях бытия
Ты мне прибежище доннес.

Байрон

Таастаах тайбатын быһыгар
Чүмэчин уота кылайар...
Олох очур долгунугар,
О, эдьиэй, кэллим сылайан.

Сылайдым диэн, ол эрэри,
Суолбуттан туоруом суоҕа.
Өссө да элбэх эрэйи
Тосхойуо турдаҕа дьылҕа.

6

Мин күндү киһим, мин Августам,
Моойгуттан оболуу кууһабын.
Миэхэ эн хас саган алгыстаах,
Эрэлин эр-хаанныыр дууһабын.

Силэйэ устуом долгун үөһүн;
Мин хараабылым—мин эдэр саһым.
Баарыһым баар эрдээх түөһүм,
Сүрүбүм — сыыстарбат куомпаһым

Бағардар силлиэ тыал сэтэрдин,
Уортуйбут үһү дуо баарыһым;
Сүдү бараан түүн дьиэһийдин,
Муннарыа үһү дуо куомпаһым

Төрөөбүт күн Ийэ сирбэр
Төлөннөөх тапталым мэлдьи.
Сулус буолан, мин үрдүбэр
Сарданара турдун, эдьиий!

1960

* * *

Көрбүтүөн эн, күн кириитэ,
Тутуллан эрэр таас дьиэни:
Онно кыыс, ыллаан дьиэрэтэ,
Уураҕ көмүс кирпииччэни.

Будулуйар муора туруук
Биэрэбэр ыттан турбуттаах

7

Пушкин туйбут кыһын курук
Ол саха кыһа санатар.

Хотой да үйэлээх-сааска
Хоммотох очуохун үөһэ
Манньык, бөл ньыгыл тааска
Тыллар дуо сибэкки силиһэ?!

1960

* * *

Күөхтээх кыраайга көппүтүн
Күһүн, кыталык кэриэтэ.
О, хайдах эн миэхэ күндүгүн
Онно сүрэм билбитэ.

Уоспар нуурайан сүппүтэ,
Ууллар хаар курдук, эн аатың.
Куппун оҕолуу көччүтөн,
Күлэ көрсүбэт буолбутунг.

Саныы сылдыһам диэн хойгутун
Лаккын хатынҥа быспытым.
Онтон ыла саас аайытын
Ытаан тахсаахтыыр ол хатың.

1959

8

ЛЕНА ДОЛГУННАРА

Долгуннар дайдылар киэҥ үөскө.
Сүрэмим мөбүөлүүр мин түөспөр.
Лена, о, көңүл долгунуг
Ырыанан кэпсэтэр уолгунуун.

Долгунгун мэгэстэ угуортан
Дьыэрэйэр отчут дьон ырыата;
Долгунгар иһиллэр кынаттаах
Эдэр саас дьулуура, бабата.

Урсунуу хараарар, туртайар..
Бу курдук модунуук уордайан,
О, хаһан бухатыыр көлөнөң
Кыргыһа барбытай, Лена?

Эргиллэн уугуттан испэтэх
Эр-хоһуун дьонноргун кэриэстээн,
Түөскүттэн түллэннин долгуйдуонг,
Төлөннөөх тойугу туйдун дуо?..

Долгуннар күүрдүлэр өрүскэ,
Сүрэмим мөбүөлүүр сүр күүскэ.
Лена, о, көңүл долгунуг
Ырыанан кэпсэтэр уолгунуун.

1960

* * *

Кугдарыйбыт арыы чаранг.
Тунуйбут тураан чуумпу

9

Тобо курус санныярынан
Толоробут мин куппун?

Күөгэйэр күнүм ааһан,
Күрэнсгийэм дии мин эмиэ;
Аан дойдулуун арахсыһар
Аналлаах чааһым тириэ.

Хатыг хампа сэбирдэбэ
Хастанан түстүн бабар,
Хаарыан сайын эргиллиэбэ —
Хаттаан эмиэ тыллаба.

Көхтиэм-уостуом, билэбин,
Кэм кэлэн. Ол эрээрибин,
Иккистээн тыллыам диибин,
Доботторуом, тобо эрэ мин.

Тиллиэм киһи дьолугар
Төлөннөөх эрэлим иһин,
Таптыыр сахама буоругар
Сибэкки буолан чечирээммин.

Тиллиэм мэлдьи силигилээн,
Киһи килбиэн аатыгар;
Киһи өлбөт үйэлээх
Кэрэ хорсун дьыалатыгар.

Кугдарыйбыт арыма чаран,
Тулуйбут тураан чуумпу,
Кэбис, курус санныярынан
Толоруман мин куппун.

1958

ХАТЫҢ ЫРЫАТА

Айгыр силик хатыг лабаатын
Хойуу күлүгэр таалалаатым.
Сэбирдэх тыынар дуу,
Сиккиэр үөмөр дуу? —
Хайатын да сатаан араарбатым.
Суугунуу хамсыыр аар хатыг.

Тапталбын күүтэбин. Кини манна
Кэлиэх буолбута күн кииринтэ.
Таалалымы сытан,

харахпын быһа симэн,
Хатыг мас ырыатын иһиллибин.
Ол набыл ырыаба маннык сөһөргөнөр:
Хаһан эрэ икки эдэр дьон манна
Таптаһар этилэр, бүөмнээн көрсүһэн;
Уол бөбө мөссүөннээбэ. Кымысчаан
Сир симэбинииц намчы нарын этэ.

Биирдэ
бэс ыйынаабы түүн
эмиэ кэлбиттэр.

Ааттарын хаалларбыттар ыраас туоска.
Уонна

сүрдээх өр куустуһан турбуттар.
Кымыс ытыра...

«Өйдөөр, — диэбитэ уол, —
Хатыгмытын. Сэриин бүттэбин,
Олоруохпут соргулаах уһун олобу».

Кымыс хас саас ахсын кэлэн барара.
Үс сыл оннук ааспыта да,

Уол төнөн биэрбэтэбэ.

Арай,

Биирдэ кыһын тогуу хаары кэһэн,
Били кыыс тийэн кэлбитэ.
Кэлээт хатыгы кууһа түспүтэ

уонна

Уйа-хайа суох ытаан барахтаабыта.
Тымны туска тапталаабын аатын
Ууруура-сыллыра: «О, сорум эбит!
Кыраммыт сэрии былдыаата эйгин».

... Билингэ диэри ол мунгаах дьахтар
Арыт сайын манна кэлэн барар.
Арай харабын уута тахсыбат аны...

Суугунуур, суугунуур аар хатын
Санаа түһүүлээх таптал ырыатын.

Мин ойон турдум. Маған туска
Бүөлүү оһон эрэр былыр үйэ
Суруллубут икки киһи аатын
Булан аахтым. Билбэт киһибэр
СҮГҮРҮЙДҮМ.

Эн биһи тапталбыт

Бүгүнгү күн чэчириэбин иһин
Өлбүтэ киһи.

Тапталынан толуктамыт.

Тапталбытын харыһыйах мэлдьи.

1961

* * *

Сай мырааны дабайдым.
Сарт түстэ көлөһүнүм.
Анныбар, альбом илиһиниһи,
Арылыһна унаар дойдум.

... Биирдэ мин өйдөөн көрбүтүм
Оҕо сылдьан — киһэрбит күн
Хайа үрдүгэр тинт төбөтүң
Куоҕаччы баттаан кирибитин.

«Ол чыпчаалга үктэнэр киһи
Чугаһыа эбит ээ күнэригэр».
Күнгэ тийэр көмүс кирилиэһи
Түүнүн, бэл, көрөрүм түүлбэр.

Обургу буолаат, мыраанга ыттыбытым —
Күнүм үөһэ дайан биэрбитэ.
«Күнгэ арай хотой кынатын
Уларсар киһи тийиэх эбит ээ».

Хотоҕойдоох хорсуна буолтун иһин,
Хотой да сылайар үһүгүн.
Билбитим мин арай Киһи
Дьорбоот ырата күнтэн үрдүгүн.

Маннык эмиэ мин иннибэр
Үрдүккэ, үтөбэ угуйан,
Улам дайдар-дайан иһэр.
Күн буолан, поэзия.

1960

1.

Куобах курдук борог кызё
Оттуллубут сылаас хоскор
Набылйан чэй инэ,
Олордобун, ийэм, бука.

Манна эмнэ сьа хаары
Сытыы тыал суугунатан,
Дьобус алтан сылабаарын
Тойугун үкчү санатар.

Сойон эрэр туускаанга
Сууламьыт симик кыымныы,
Сонгудуйбут халлаанга
Сулус хам-түм кыламныыр...

Төрөөбүт бөһүөлөбүм,
Нам-бааччы угуй, угуй.
Ийэм, итин бүлүүбүбүн
Набылыччы сойутуй.

Хайалаах илин кыраай
Чингук селотугар
Сөргэхтик уолгут турар
Эйэ ытык поһугар.

2.

Ньирэй тутан, оҕо сааһым
Дөллөрийэ сүүрбүтэ.

Амарах дууһаг сылааһын.
Күн уотунуу, ингэриммитэ.

Эчи, мин истэн үрдөхпизен —
Төрөөбүт дии ынахпыт.
Миһиһигэс эн күөрчөххин,
Мичээргин, о, абыннахпын!

Эн даһаны, ийэкээм, бука,
Ахтаһигын буорайдаһын.
Кэлбитэ үнүр баһыылкаһ,
Доруубуйаһ хайдаһый?

Үгүһү тугу суруйуомуй,
Сотору маршка барыллыа.
Арба да, бүгүн оройуоммун
Сурастылар ээ биир ыал.

«Барахсан Нам үтө дойду», —
Дэстилэр дьон. Ийээ, ити
Эйигин хайбылларын курдук,
Олус да үөрө иһиттим!

3.

Түүнү сиккиэр салгыһан,
Түөспүн бигиир,
Ичигэһини!
Халлаан дириг алгыһын
Хамыйах сулус көһиир.
Хараһа баархатынан

Бүрүммүт түүн,
Нөрүйэн,
Мин кулгаахпар сипсийэр:
«Субу тураггың,
Тоойуом,
Туохха ордук баҕараҕын?
Мунчаарыма,
Баҕар, туолуо,
Миэхэ биллэр ыраҕын».
Онуоха мин
Оргууй эттим:
«Күбэй ийэм барахсаны,
О, көрсө түһэн кэллэрбин,
Дьоллонуом этэ олус даҕаны.
Сүрэби сымнатар
Сүөгэйгин аҕалый,
Ийэкээм, ааһан иһэбин, —
диэм этэ. —

Эндирдээх суолбар
Угуйар сыалым,
Дьолум, аналым
Миигин көһүтэр!»

1957

СИНЬИЭЛБЭР

Оҕо саас быһыйкаан сыллара...
Убайым сэринтэн кэлбитэ.
Тоҕо эрэ, мин олус ылларан,
Хагдархай эргэ синьиэлтэн
Хараҕым арахпат этэ.

16

Сиринэн-буорунан соһуллар
Сиэрэ суох уһуи да буоллар,
Бэркэ диян сөбүлээн кэтэрим.
Тэйиччи хаама-хаама,
(Чапаев буолбут киһи ама!)
Сиэркилэбэ көрүнэрим.

Оҕо саас быһыйкаан сыллара...
Биссээкпин дьибээр хаалларан,
Бэйэм аны синьиэл кэттим,
Тимэбин аалан килбэчиттим.

Хоодуот сэмэй синьиэлим,
Хотой оҕотун кынаатыным,
Ситэ-хото имиллэ илик
Сукунна энгэринг тэлээрэн,
Тыйыс бу илин Сибирь
Силлиэтин эн, дьэ, тэл эрэ!

Аңгар энгэрин тэлгэнэн,
Аңгарын саптан утуйабын.
Хор, эйигин кэттэхпинэ,
Куйахтаах тэнэ санаабын.

Хаххалыыр бу түөһүң иһигэр
Хагыл сүрэх мөңгүлүүр.
Хаһаайыныг киһи бииһигэр
Харыстаһар Эйэни, Көңүлү.

1960

СИРГЭ ХОНУК

Үрэх хааһын үрдүгэр түнкэтэх сиргэ
Хоммуттаахпыт, түүнгэ быстаран.
Хагдарыйбыт үөт лабаата сэтиргэ
Нуктуу түһэн ылбыппыт, үссэнэн баран.

Ол ыкса күһөрү түүн кэмсини да этэ!
Бука бары эт-эппит сылааһын үллэстэн,
Хоонньоһон утуйбуппут, биир ийэ
оҕолорунуу.

Холлоҕос уоппут умайара куугунуу.

Мин өр одуулуу сыппытым—кыламнаан,
Кулуһуммут кытыастар сүүмэх кыымнара
Тахса-тахсалар кэнкир халлаанга
Хатанан хаалар курдуктара...

Онтон ыла халлаан чарпа сулуһун
Көрө эрэ түстэрбин, мэлдьи мин
Доботторум хоойдорун сылааһын,
Ол кутаа суоһун өйдөөн кэлээччибин.

1960

УМНУОМ СУОҔА

Отут алта главалаах
Поэмалыы, үс сылы
Түмүктээтим.

Кырдыаҕас саллаат
Бочуоттаах аатын ыллым.

18

Быраһаай, хаһаарымам!
Быраһаай, бинтиэпкэм эн!
Бука дингит, санаарбаамаҕ,
Букатын умнуо диемэн!

Этэргэ дылы, мингин дылыҕа
Ханна да тосхойуохтун,
Умнуом суоҕа өр дылыга
Армейской олохпун.

Умнуом суоҕа нуучча, казах
Уолан дьон доботторбун.
Эрдэ туран, таас чох хаһан.
Куукунаны отторбун.

О, ичигэс да буолара
Куукунабыт оһоҕо.
Курулуйан ылара
Хоргуйдахха оһоҕос.

Тыйыс уонна аламаҕай
Майорбун умнуом суоҕа.
Миэхэ кини иппит аҕам,
Учууталым тэҥэ буолуоҕа.

Дьэбитигэр кэлэргэ,
Махтал бизэртэ командирбыт.
«Советской Ийэ сиргэ
Сулууспалыбыт!» — дьэн хардарыппыт.

2*

19

Эн өлбөт өгөг, о, Ийэ сирим,
Мунгура суох эбээт мин туспар.
Ол иһин өлүөхпэр диэри
Бүтүү суоҕа мин сулууспам!

1960

ХОДУҔА ЛИРИКАТА

1.

Өр буолла бу хоһоону
Суруйуохпун баҕарбытым.
«Олох ыллам хардытын
Сиппэтэх», — диэн, баҕар, ону.

Далай халлаан аартыгар
Дабайар чулуу кэм үүннэ.
Туох буолуодай, ардыгар.
Тууйуобун буору, төннөн.

Онон, чэ, бу хоһоону
(Эчи, хайа кыһалбаны),
Чөмчөтөн кэбиһинэххэ.

Магнай хаамар косилканы
Ажалбыттара биһинэхэ.
Дьыл-хонук хаарын-сиирин
Тонхойо сүкпүт оҕонньор,
Тула хаама, кэрэхсиирин
Көрбүтүм мин бэйэм онно.

20

Сиэни оҕо төбөтүнүү
Сэмээр аҕай имэрийэ,
Эрэл тылын бүтүннүү
Эппитэ чэмээрийэн:

«Хата, дьэ, бэрт сотору
Көрдөрбүн диибин, аны,
Охсубут отун утары
Бугуллаур массынананы».

Киэн туттабын Ийэ дуолбар
Айар өй-талаан баайынан.
Огоһуллуоҕа да буолбаат
Оннук «хочо комбайна».

Таптыбын Эйэни уруйдуур
Косилка дьырылас ырыатын,
Таптыбын төрөөбүт норуотум
Күннээбэр сырдык ыратын.

2.

Киэһэ хоһоон суруйбутум:
«Килбиқ ый тыкта. Үүт тураан...»
Бүгүн бугул өгөрүстүм,
Синктээххэ эрдэ туран.

Үлэм эмнэ үчүгэй,
Үлүскэн хоһоон курдук:
Субуу — строкам түмүгөр,
Точка — бугул туруордум.

21

Сэмээр, атах сыгынбах
Сыбдыйан, сиккиэр ааста.
Биллибэттик ибир гынна
Силбигирбит үөт лабаата.

Сэбирдэххэ таммах, үкчү,
Ытарбалы илибириир.
Отууга ол чэй өрөөччү
Саҕаһата күлүбүрүүр.

Сагарды күн эйэбэс
Сардаһата сырайан,
Кытыл, толоон кэтэбэр
Кыыста мыраан сырайа.

Өтөр аны, өтөр аҕай,
Үөт төбөтө умайыаҕа...
Саһата суох көрөн туруох
Саһа күммүтүн, доһоруом.

4.

Миискэттэн сүөгэй үүттээх
Хойуу чэйи сыыйан иһэ,
Көбүөр окко өттүгэстээн,
Үчүгэй буоллаҕа, сэхэргэхэр.

Куйаас. Бэл, күлүккэ сытан
Мөлбөйбүт тууйаастаах арым.

Ол аайы кыһаммат, хата,
Сытайан туран, күн тырымныыр.

Сэһэн-кэпсэл да элбэх
Уруккуттан-хойуккуттан.
Сэргэҕэ кириэн, эмээхсин, бэл,
Куттубут чэйин сойутта.

Обонньоттор от-бурдук
Хомуурунуу, боччумуран,
Ырыталлар мындырдык
Политика боппуруоһун.

Туохтан маннык уу-чуумпу,
Ардыгар, буолан ыларый?
Билэбин мин сэмэй отчут
Билигин тугу саныырын.

Саныыр киһи: күн сиригэр
Күөх хочолор дэлэйдэр ини.
Дьэ, туох туһуттан илбис сэриигэ,
Киһи, эн умсуох бэйэбиний?

«Сүрэбим таайар, мин санаабар,
Сэри аны буолуо суоҕа», —
Саһарда дьахтар аргыый аҕай
Наһыл куолаһыгар бөҕөх санаа баар.

«Сэри аны буолуо суоҕа!» —
Барыбыт уоһунан эттэ ити киһи.
Чэлгээн хотоол хаарыс нуоҕай
Хас биһир ото, халлаан күнэ
Чингэтэн эттилэр: «Буолуо суоҕа!»

Хотугу дойдум от үрэбэр,
Муора, хайа улабатыгар
Бүгүн хас кийи сүрэхэ
Ылдьар бүтүн Сир дьылбатыгар!

5.

Дьон бары сөбүлүүр кийитэ
Көхтөөх Бүөтүр кырдыбас
Өөнньуу огостон эттэ:
«Бииккэм», — диэн атырдыбын.

Оччону истээт Кешабит
Өбөнньору хапсан ылла:

«Букатын аны эһэбит
Бухатыр бэрдэ буолла:
Хобордообо — ходуна эбит,
Алаадылара — бугулар».

Өбөнньорун эбии хатыһар:
«Кырдыга да, баарабай
Колхозпугар баара-суоба,
Урукку бу улуу ходуна,
Хобордоох сыһа буоллаба...»

6.

Хаптабас уутунуу тэтэрэн,
Халлаан имэ кэийитэ,
Уһуктан, сөрүүн сиигинэн
Суунар тагара кийинтэ.

24

Кыыс ууламмыт харабыны,
Тонолуччу мин диэки
Тобо одуулуу хаалабыный,
Таптыр кэрэ сибэкким?

Ходуһаттан иһэн Кини
Талбааран эмиэ, бабар,
Чочу субу сибэккини
Көрөн турбута дуолуоҕа...

7.

Күнүс, омурбан кэмигэр,
Төбөбөр оту сыттанан,
Хойуу үөтүм күлүгэр
Үчүгэйинэн нуктаан ылар.

Үөт, имигэс лабаатын
Күөгэлдьитэ, суугунуу,
Наһыл биһик ырыатын
Миэхэ наллаан ыллыыр дуу?

8.

Куту-сүрү абылыр
Хороон тылын сүүмэрдии,
Нуурал киһэ хара сыыр
Хааһыгар эмиэ киирдим.

Албас атабым анныттан
Мөһөкө буор үгкүрүйэр.
Сохуйан, уутун тыһатта
Нухарыйан барбыт үрүйэм.

25

Ол ыраах отуу кулуһуна
Кыһнар, үргэл кэриэтэ.
Элэмэс ат сымса уоһунан
Сиигирбит оту кэбиргэтэр.

Уонна уу-чуумпу тулабар.
Арай, туохтан санаарбаан,
Нуктуу түһэн ылбат
Сайынны кыыс-саһарбам?

Сылбай уутун быһынан
Саһарбанан мичээрдни,
Быһыта, сөрүүн хoduһам
Дьоллоох түүдү түһүүр дии...

1959

КЭС ТЫЛ ТУҢУНАН БАЛЛАДА

Кини сурук туппута
Күүтэр ыраах көмүһүттөн:
«Мохсоболум, кыайан-хотон
Эргиллий,» — диэбит этэ.

Саллаат бары малыттан
Харыһыйыа-суругун,
Бииргэ билиэтин кытта
Илдэ сылдыһа куруугун.

Долгуйан, хос аахпыта,
Утаппыт уу иһэринини,
Имэрийэ олорбута,
Тапталлаабын илиитинини.

26

Сурук кэлин илиинин
Мунуугар түспүт этэ
Биллибэтэх сага кини
«Бигэ-таба» илиитэ.

Кини, бу сага кини,
Манна ийэ суругар
Тускулун, дьолун иһин
Илии баттаабыт курдуга.

О, дьол, көрө кэскил...
Бу илии сыа тарбахтара
Чэрдийэннэр, кэнники
Тугу-тугу айыахтарай?

Саллаат, сага көрбүттүү,
Ытыһын өр одуулаабыта,
Сирэйэ дьоллоох, итин
Мичээринэн сырдаабыта.

Ол түүн кини уһундук
Уһуктабас сыппыта,
Тэбиэлиирэ, кулуннуу,
Сүрөбэ уолугуттан.

Кулгаабар ким, ким эрэ
Нарын уоһа сипсийэрэ,
Иннигэр Ийэ сирэ
Ирбинньиктин элэнниирэ.

Уонна бии, бии илиини
Умнуо эрэ суох, кэбис! —

27

Линскэ буолбатах, кини
Сүрүбэр тайаммыт эбит.

Хайдах кини ахтарай...
Хайдах кини күүтэр этэй?..
Хайдах хара харахтара
Хараҥаҕа күлэллэрэй?..

Арай таайбатах буолуо
Сарсын, түөһүн туттан,
Хабыр хапсыһы уот
Модьоботугар охтуон...

Сарсыарда борук-сорукка
«Катюша» сири титирэппитэ,
Взвод бойобуой сорукка —
Уордаах кимингэ кирибитэ.

Халлаанга субай хаанныы
Халыйбыта саһарҕа.
Баҕырбыра ыараханник
Батарея ыраах арҕаа.

Суоһар илин кэккэбэ
Хоодуот саха баара.
Кыһыннар хааннаах сүрүбэр
Кырыктаах өс-саас баара.

Хараҕар, элэгнин хамсаан,
Бииргэ барсан испитэ
Хотугу хорсун саллаат
Оботун быыкаа илиитэ.

«Сибирь эбэм силлиэтинни,
Сиксийэн, өс-саас кутаатын
Торбон биискэ тэбинр,
Тохтообокко, автоматым!»

Ураа! Өстөөх куотта,
Үөһэ тыһнардаах эбиппит.
Саллаат, кэхтимэ, кытаат,
Фашиһы ситэн сиппий!

Эмискэ.. итий гынна
Уотунан түөһүн иһэ.
Туймаарда... Байаатынна...
Обутта сүүрэн иһэн.

Тапта сидьин буулдьа...
Ах барда автомата.
Абалаах, эдэр сылдьан
Аламай күнтэн матар!

Дойдугутар ытык иһин
Добоччукпут толорбута.
Тосхойор дьолбут иһин
Геройдуу охтубута.

Курас таммах суулбута
Кубарыйбыт имиттэн.
Ол мунгатты буолбатах,
Ол өс-саас уута этэ.

Хараастан, сир ылбыта
Хааннаах ол харах уугун.
Өр өйдүөх буолбута
Өлбүт өрүөл оботун.

Кыраммыт сәрии уота,
О, тihэх мүнүүтә..
Өлүү мөккүөнүгөр сытан
Саллаат тугу өйдөөбүтэй?

Өйдөөбүтә дуу ыраах
Үөскээбит күөх алааһын,
Эрдә араһсар аналлаах,
Элбәби эрэйбит сааһын...

Тугуй... тимиpән эрэр дуу
Кутаҕа?.. сир долгуннуур..
Хайдаһый бу хара уу,
Хара суһуох хамсыыр дуу?..

Өр эймәнни хамсыыра
Өйүгөр кыра бии илии.
«Аҕаа» — диирдии даллаһныыра,
«Аҕаа»... арай уот иилиир...

Онуоха быһыта барбыт,
Хааннаах уоһун хамсатан,
Хаарыан эдэр доһорбут
Биир тылы саһарбыта.

Сәниэтә суох сипсийән,
Кини эттәр даһаны,
Хабыр сааскы этиһинән
Хамсаһпыта салгыны.

Сибирь эбә хотун
Кыраман киһг уорбатын

Кырыһа көтөн, охтуу,
Кыһаарбыта ол тыл.

... Сааһы көрсө тайҕа
Мутукчанан суугунуура,
Кыыс иминән саһарҕа
Ленаҕа суһумнуура...

Буурҕалаах хоту дойду,
Булчут уолун кэс тыһын,
Бойобуой знамя курдук,
Сөһүргәстәэн туран, ыһый!

Сүрэх истә талбаарар,
Сүрү көтөбөр алыптаах
Ол соботох тылга баара
Олох тыһна, талба таптаһ.

Ол тыл иһилләр толуу
Оруос солко суугунугар,
Баар кини пионер уолун
Ылар туйгун сыанатыгар.

Умайар хаалтыс буолан
Сүрәһиг сойбот суоһа
Бүгүн ол пионер уолун
Түөһүгәр имнии кыһһар;

Эһ суоххун. Арай, таптыыр
Ленаһ тунаар иһинән,
Хопто буолан, кылбаһһыыр
Эппит тыһыг эһиэнә.

Күлүмүрдээх уотун ыһар
Күн, кубалыы күөгэйэн
Сир үрдүнэн дуораһыйар
Эн кэриэс тылыг: «Эйэй!»

1955

УОН СЭТТЭ

(Баллада)

1.

Чуумпу тыа саҕатыгар
Куба маҕан обелиск
Чособуой курдук турар
Тула өттүн иһилли.

Бэргэһэбин уһулан,
Кэриэстээн, мин өр турдум.
Тула, чэчир мас буолан,
Норуот махтала үүммүт дуу?

Эдэр-чэгиэн титириктэр,
Эрэин билбэккэ үүнүг.
Ыйытын бу аар тииттэн
Ынырыктаах ол түүнү.

Сонуйан ылыа орҕууй,
Санаа түүйэн, оччобо,
Көмүскэтин уутунуу
Көмнөх хаара тохтуоҕа.

Ичэбэйи көрдөөн, мунап,
Иһирибит дьэллик буулдыа,
Тигэйилии хатанан,
Этигэр хам оһон сылдьар.

32

Дьарбалаах оҕонньордуу
Дьаралытан, уһун түүн
Утупакка мунгуур дуу
Онтон ыла өрүүтүн?

2.

Түүн, түүн, дьүлэй түүн үөһэ,
Хардан хара эһэли,
Үөмэн бэрийэн иһэр,
Үөмөх сулус дыримниир.

Аалар сыарҕа сынгааҕа,
Ат туйаҕа чыбыргыыр.
Ханна эрэ хараҕаҕа
Хара суор хаабыргыыр.

Дуораһыйан, намыраан,
Дорбоон ырыа иһиллэр.
Хантан бу түүн кыраман
Тайбаҕа ырыа кэллэ?

Уон сэттэ төлөн сүрэх
Түллэр түөһүн иһиттэн,
Буурҕа буолан ньирилээн,
Бу ырыа төрөөбүтэ.

Төрүт өссө оҕочоон
Төрүүр үйэ кыымнара
Буолбуттара сэргэх Чон
Буспут-хаппыт буйуннара.

33

Сага олох туна диэн
Сүкпүттэрэ саа-саада
Биирдиилэрэ уон сэттиэн
Уон сэттэли саастаахтар.

Уон сэттэ сыты харак
Харагаҕа симпэттэр.
Тайба албын, түүн хара...
Уой, сэрэниң, уон сэттэ!

3.

Тирээн сытан эмискэ
Тигийэн барда өстөөх.
Ырыа ситэ бүппэккэ
Табыллан, хаанга бөттө.

Хаһыы-ынчык сүрдэнэр,
Хаарга кыа-хаан тыгыалыыр.
Үргэн, тыаҕа күрэнэр
Чуумпу, бырах табалыы.

«Сырсын саалаах сыарбаҕа!» — ...
Охтон түстэ командир.
О, сор! Бандыыт арбаҕа
Уоту аһар нирбитти.

Сэрэппэккэ сиэтэҕэ
Сидьинг өстөөх, абатыан!
Тоҕо чугас үүммэтэҕэй,
Саатар, алаас уңуор тыам.

Хаһыгырыыр холоруктуу,
Кинитэ суох ыгыыр ат.
Бостуой да түһээн, суохтуур
Доборун кыс ыгырар...

Аламай тылын этэрэ,
Аньыылаах күн сиринин
Бырастыылаһан, ким эрэ...
Бачымах сулус дыримниир.

4.

Хаардаах тыа сабатыгар
Куба маҕан обелиск
Чособуой курдук турар
Тула өттүн иһилли.

Бэргэһэбин уһулан,
Кэриэстээн, мин өр турдум.
Тула, чечир мас буолан,
Норуот махтала үүммүт дуу?

Ийэ сирин кырабытык
Күнүн-түүнүн харабыллыы,
Ситэрбэтэх ырыабытын
Көлүнэм салбаан ыллыыр.

Хайа хоодуот мохсобол
Эһигини ниппитэй?
Ол мохсобол-комсомол —
Ыччат чулуу сирдытэ.

Ол иһин бу мин түөспэр
Баар комсомол билнэтэ, —
Өстөөхтүүн эйэлэспэт
Өргөс санаам бэлнэтэ!

1958

ХОРМУОСКА ТУҢУНАН БАЛЛАДА

Хайбаллаах Советской Армия 4 хорсун-хоодуот буо-
луннара ыстаарсая сержант Зиганшин, рядовойдар Поп-
лавская, Федотов, Крючковская 49 суукка устатыгар
Тихэй океанга айылыа сөөгүмэр күүһүн-күдэрин утары
геройдуу охсустулар, ачыктыгы, эрбдэнэри эрдээх-
тик тулуйдулар, күчүмэрэй быһыыга-майыга түбэтэл-
лэр даҕаны, кинилэр бойобуой дордохуулагын мөл-
төппөтүлэр, тапталлаах Ийэ дойдуларыгар бэринилээх-
тэрин кыратык да убарышпатылар.

Хайыаттан.

Акыйаан
Кингэ-наара холлор,
Адырба эһэли
Хайыгар.
Баарсаба бааллар түөрт саллаат.
Баранна күүс-күдэх,
Аһыар ас.
Эһиннэ саппыкы эрээтэ.
Хормуоска,
Эн өлүүг тирээтэ.
Хормуоска,
Көлиэй туох харыһа,
Быраһаай.

36

Кэриэскин, чэ, ыллаа!
Саллаат
Быарынан сыылан,
Тийээн хаатыттан ылла.
Хормуоска
Тымныйан, сыырастаан,
Буорайбыт куолаһа
Аан бастаан
Бопторон,
Иэрийэн ылла.
Оттон дуо!..
Дьэ, улам тобуллан,
Тарбаата
Дорбоонноох ырыата,
Долгунга охсуллан,
Ыраата.
Төрөөбүт
Ийэ буор туһунан
Ахтылбан ол тойук
Сыйыллар;
Ыллаһар
Симиктик түөрт саллаат
Утатан умайар уоһунан,
Кубабай
Издэстэр устун
Халыйда
Болоорхой таммах уу.
Амтана
Бу тобо аһыһытай,
Акыйаан уута дуу,
Быһыыта.
О, күндү

37

Ийэ сир барахсан,
Эн сылаас
Хоойгуттан арахсан,
Адырба долгуннуун
Хапсаллар
Төрөппүт түөрт обонг,
Түөрт саллаат:
Ыраабын инин да
Чугаскын,
Истэллэр
Эн эрэл куоласкын;
Ырыабын ыллыыллар
Ылар чааска.
Билигин өлүөхтээх
Хормуоска...
Хормуоска,
Кэлиэй туох харыһа,
Быраһаай,
Кэриэскин эн ыллаа!

1960

АЛГЫС УОННА КЫРЫЫС

(поэма)

1.

Биир ийэ улун күүтэрэ...
Көмүс сыммытын сүтөрөн,
Күөрэгэй маннык айманар.
«Күнгө булбут далбарай
Чыычаабым сыһа, Джим,

38

Хаана тийэн мөлийдин?
Хараймах-ниттэх киһин
Хайа эн эрэ этинг дии.
Сыралдан уот куйааска
Хаарыйар дуу ыар кааска.
Тыйыс сир дыбарыгар
Хаптардын дуу ыарыга?
Иринньэх оҕо сааска
Дьаарбайартаан кун илиним
Дьарылыйар этэ, Джим.
Ахтартаан аны ийэн муннаах
Аһырын-сирийин умуна.
Кун-түүн инэн-кырдьан,
Сүрүбэ нүөлүйэ ыалдьар.
Баҕар, аны... Кэбис, кэбис!
Кэлиэнг диэн эрэнэбин!»

2.

Аан кыккыны төлөллөн,
Билли киирэн кэллэ.
Суох, обонньор буолбатах,
Дьингэр, бу Джим аҕата.
Сааһыгар улук үлэ
Харыларын өнүлөн,
Сүгөһөрдөөх курдук кини
Нүксүйбүтэ итинник.
Ол даҕаны үлэтэ
Баҕалаах буолбут өлүүтэ!
Санаатыгар, үлэ көрдөөн,
Куоракка хааман көрдө...
«Хайа?» — диэхтиир көргөнө.

39

Киер хайынар, — ол аага.
Бүгүн да эмиэ «этэнгэ».
Обонньор, сытыхтаабар,
Хаһыаты ылан аабар.
Соһуччу!.. эриэн кыылы
Көрбүт тэнэ салбалыыр:
«Бу манна суруллубут,
Быһыта, биһи уолбут...»
Эмээхсинэ хап-сабар:
«Ааһый, — диир, — ол туох буолбут?»
«Кыайан тылым тахсыбат...
Ол эрээри Джим ама
Оннук гыныан сатамат...»
Иккиэйэх уйан таммах
Ийэ куурбут иминэн
Сыылына: «Ыл, муннаама,
Муннаама даа, иһитиннэр...»
Куһаҕаны биттэнэн
Куйаҕата түрүтэ
Тыытар. Билли саарыыр...
Онтон оргууй этэр:
«Ливанга... Джим...
Оһобостоох дьахтары
Ыстыкка үөлэн...» Ийэ,
Хаһыыра түһээт, сонно
Туймаарыйан оҕунна,
Былаат курдук күөгэйэн.

3.

Ийэ, мин тинийэм. Эрен!
Саламааттаан тэптэрэн,
Тоһуйаар аны күһүн.

Ханна да буолтум иһин
Умнубаппын мэлдьитин.
Эйэбэс мин илдьитим —
Эйиэхэ тийдин ырыам.
Убайым ылан арыыа
Уонна дьэ, ааҕан барыа,
Ийэкээм, истий, истий,
Күөрэгэйиг туойбутун,
Өрүөстээх торбоспутун
Мэччитэр эбэ алааспыт,
Сирэмнээн, оһуор аспыт
Сибэккитин булуог, бабар,
Сэмэй тылым быһыгар.
Абытайдык аһытар
Дөлүһөөн да хатыта
Түбөстэр, эн сүрэххин
Таарыйбатын, ийэкээм:
Хатаннын, сүннүөх буолан,
Өстөөбүм сүрэгин булан!
Долгуран ыраас ыйдаах
Чуумпу түүн намыллыда
Туруу дойдум нухарыйар.
Утуйбаппын мин арай.
Түүнү кытта иһийэн,
Турабын поспар, ийэ.
Утуктуурум сатамат.
Эрэнэн бу автомат
Туттарбыта норуотум;
Ону өйдүөм куруутун.

Поэмам кириитигэр
 Америка сиригэр
 Эмиэ, үкчү эйигинни.
 Саллаат уоллаах ийэни
 Хоһуйдум. Кини уола
 Мин хаан өстөөбүм буолар.
 Арай ийэ сүрэбэ
 Ийэ сүрэбин өйдүөбө.
 Мин эйэбэ баҕарабын.
 Сир ийэ, ыччаттарын:
 «Сиэттинин!» — диэн ыгырабын.
 Мин Джими кытары
 Биир дьылга, күнгэ, баҕар,
 Төрөөбүтүм буолуоҕа.
 Минигин бэйэм оскуолам:
 «Үөрэхтээх киһи буолан,
 Үлэлээр», — диэн албаабыта.
 Джимигэ кыратыттан
 Өйүгэр көлдүүн үөрэх
 Диринник өтөн киирэн,
 Инмит табаах дьаатыныын.
 Өлөрсүүтэн атыны
 Өрүү киһи аахпатаҕа,
 Тото-хана аһаабатаҕа.
 Кинигэтэ, тэтэрээтэ:
 «Киһини өлөр!» — диир этэ.

5.

Өлөрдө! Акыйаан нөҥүө
 Тигсирийэн тийэн, ньуөл

Кыраайы элэх оҥордо.
 Үөрсүн, хара сордоохтор,
 Кинини бу айылаахха
 Тэппит маҕай аллаахтар!
 Хаһабыт, дьэ, хаһыаҕа.
 Хараххыт, дьэ туолуоҕа.
 Акыйаан угуор тийэн.
 Оһоҕостоох ол ийэ
 Аалай хаанын таммаҕа
 Алтан харчы буолуоҕа.
 Ийэкээм, дьулайыма;
 Маннааҕар да баламат
 Ыһырык түбэлтэлэр
 Элбэхтэр мин үйэбэр.
 Ол иһин туспа саллаат
 Джим мин өстөөбүм буолла!
 Кэнэбэски кэлиэхтээх
 Кэрэ үйэ түһүлгэтэ
 Буоллар — бука, кинилиин
 Сиэттинэн, ини-биһилин,
 Сэһэргэһинэх этибит.
 Атын кэм — биһи кэммит.
 Өлбүт да буор анныттан
 Өндөйүөбө үһүктан
 Быһаарыылаах бу күнгэ!
 Джим, эн суолгун көннөр!
 Эйигин албынныыллар.
 Аат айаҕар аньаллар.
 Оттон минигин утары,
 Мин норуоппун утары
 Айаҕалаан киирдэххинэ,
 Албынҥа иирдэххинэ —

Оччоо хойут буолоо,
Мин буулдыам сүрэххин булоо! —
Мээнэбэ смал ыгарбар
Хайбаабат мингин комбат.

6.

Умиуом сусега хаһан да мин
Бирисээнэ илбыт күммүн.
Хаалтыс маанан тэтэрбит.
Комсомолга да киирбит
Күммүттэн ол күн сүдү!
Күһүнгү халлаан күндүл
Урсунугар күн устар.
Чобулуйбут сулустаах
Пилоткабын кэтэммин,
Стройга иһийдим мин.
Доботторум холку, чинг
Куоластарын истэбин.
Добордуу араас омуқ
Озолоро мустаммыт
Турабыт. Элбэх ыстык
Килбэйэр. Мин табыстым.
Үс чинг атылы төлкөбүн,
Дьолбун көрсө чүөмчүлүүбүн.
Өрөгөйдөөх мүнүүтэ!
Саллааппын мин бу күнтэн!
Хаһан өлүөхпэр диэри
Хоһуун саллаат — диэринг.
Куолаһым титирэстэн,
Сүгэ-балта көриэтэ,
Бигэ-таба тыллар.

Сүрэхпэр уһаарыллан,
Сүүругүрэн тахсаллар.
Икки эдэр санныбар
Илиилэрин уураннар.
Турбуттара икки ийэм:
Ийэ дойдум уонна Ийэм.
Харахпар, субу баардым,
Халдыаайылымын, алардымын
Арыллыан кэлбитэ
Сайылыгым эйгэтэ.
Сабыта охсубута
Муннубар түптэ сыта.
Сыһаһалаах алаастан
Ыанньыктарын абалтаан.
Иһэр ол ийэм Вера.
(Обо сааһым онно сүүрэн
Аасыта талах аттаах...) —
Ол турамын, сипсийэн,
Ийэлэриэм, эһиэхэ
Туһаайаммын эппитим:
«Олоххо мин мэлдьитин
Убайдар албан ааттаах
Суолларын мантан антах
Солоһон барыам салбаан.
Олонхолуу түмүктээн,
Соргуну-дьолу түстээн,
Ийэлэриэм, мингин албаан!»

7.

Көрдөххө, магнай угаа,
Хайдах эрэ тоңкуруун
Курдуккут, доботторум.

Эн-мин дэһэн биллэххэ,
Эһи саға элэккэй,
Амарах, киэг дууһалаах
Айылгы дьон суох буолбаат!
Ол күһүн бары бииргэ
Саллаат сага таһаһын
Кэппиппит. Үһүс кыһын
Тыйыс илин Сибиргэ
Сулууспалы сылдыбыт.
...Биирдэ, били түөрт күн
Хаампыппыт. Вася Теркин
Мөһөөччүкпэр Гейнелиин
Сүктэрэн, хос иһини,
Сыһыһалаһнык иһэллэрэ.
Сэһэннэрин киллэрэн,
Санаабар, күлэ-күлэ
Ыһаһаһаһар этилэрэ:
«Генрих, амсай, — диирэ,
Килиһэтэ сыһалаан, — биирэ, —
Чиэстээхтик эдэр киһи
Төлөөтүн ытык иһини;
Тириһтин, туһа таһсыа!
Хата, биһи табаахтаах.
Күммүтүгэр биһи да
Сөбүн эмиз адаардаах
Аартыгы арийбыппыт.
Аһы киһи, быһааппыт.
Саллаат албан аатын
Сыратынан салһаатын»,
Сыһайбытым. Хараһаран,
Сулуус уота сардаһара
Арһас хайа үрдүнэн

Тыкпыта. Мин ол иһэн,
Бүдүрүйэн охтубутум.
Оһуоһа биир доһорум
Тардыбыта туруору.
Сыһа тутун, сыһай, мунчаар —
Көмөлөһөр, өрө тардар
Доһоттордоох бэрдин даа!
Доһотторуом, билэбин,
Хаһан дойду ыһырыһа
Хорсуун-чулуу дьыһалаһа
Хас биирдидибит бэлэммит!

8.

Сулууспам бүтэн, дьыһэбэр
Төннөн кэллим. Дьэ, бэрт!
Күлэ-үөрэ көрөбүн
Аймаһ дьоммун. Төрөөбүт
Кытылбын кэрэхсинбин,
Мунһууллубут кэһи сиһин.
Погоннарбын, ийээ, уур.
Киһи аймаһ уруургуу
Көрөр бу погоннары.
Хомойуман, сарыннарым.
Холгутугар сөп үлэ
Колхозпар да баар — дииллэр
Погоннарбын, ийээ, уур.
Походка бэлэм куруук
Сыттыннар. Дойду-норуот
Баһар, бу түүн-соруйуо —
Хотойдорго холбоһон,
Барыһа таһтыыр оһон!

Джим, эмнэ төнүнэ.
 Дьэтин аанын тэлэйэн,
 Мичээрдээн кириэн кэллэ.
 Ийэтин нэһинилэ биллэ:
 Биэр эмэ хара баттах
 Төбөтүгэр хаалбатах;
 Сукуйбут унуох-тирии
 Сарыгнара титириир.
 «Ийээ, тобо үөрбэккин,
 Кэлэн кууһа түспэккин?»
 Джим утары хаамта.
 Ийэ онно, хаһытаат,
 Тарбахтарын саратан.
 Уолун антах аста.
 Уонна оргууй ыйытта:
 «Джим... кырдык дуо, ама?»
 Уола тэйэ хаамар:
 «Оннук...» — «Оо, айыы таңара!
 Кини тугу сангарар?!
 Өлөр-хаалар сахпар
 Өйүө дириим уол оҕом.
 Тоҕо да сорум быатыгар
 Төрөппүтүм буолуобай!
 Суох, суох, икки харахпар
 Көстүмэ! О, бырах бар!
 Бинигиттэн akkaастан!» —
 Мөлтөөбүт ийэ хантан,
 Тыый, манньык сэниэлэниэ.
 Тыллыһы-өстүүн силлиэлэниэ,
 Хараҕа муустуу хайыаран,
 Дөйбүттүү Джим турар...

Эргийдэ. Иэбэлдүйөн,
 Тахсан барда. Сордоох ийэ.
 Сайыһардым хааман иһэн,
 Боруогар умса түһэр.
 Өндөйөн, туос сугуруугу
 Өрө уунан, ботугуруур:
 «Кыран! Кыран!» — диригиник
 Уһуутаат, налыйда кини.
 Арбайда аас баттаҕа.
 Өлбөөдүйбүт хараҕар
 Өһүөннээх харах уута
 Мунһуулан, таммалаата.
 Тулаайах бу таммахтыы
 Умулунна олобун.
 Соҕоох уол оҕобун,
 Суорга холоон, холдьохтун.
 О, эн кими кыраатың,
 Үлэтэ суох бу куораты,
 Көхтибит дьүдэх дойдугун
 Кыраан өлүгү дуу, тугуй?
 Кыраатың хара батталы,
 Суобаһы, чизни атылыһыр
 Сокуону, сордоох сэриини;
 Сиргэ кини кэрээни
 Сүтэрбит сидың бийи.
 Көрбүт эн мунгун иһин.
 Сир улуу мунгун иһин
 Кэлиэ тиһэх нэстэһиң,
 Тийиэ ытык кырымың:
 Түүнүгүрбүт былааһы,
 Туора топпут кылааһы
 Сүүһүнэн ныгыл мөлүйүөн
 Суоруналы үлтү мөлийиэ!
 1959

Н. М. РЫКУНОВ

Рыкунов Николай Михайлович 1936 сыллаахха Нам оройуонун Хомустаах нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Хас да сүл устата Советскай армияҕа сулууспалаабыта. 1959 сыллаахха Якутскайдааҕы педагогическай училищени бүтэрибитэ. Билигин Саха государственнай университетыгар үөрэнэ сылдьар.

Эдэр поэт маҕнайгы хоһооно 1954 сыллаахха «Эдэр коммунист» хаһыакка бэчээттэммитэ. «Хатыҥ ырыата» диэн бастакы кинигэтигэр кэлин сылларга суруйбут айымньыларыттан сүүмүрдэнэн киллэрилиннэ.

ИИНЭЭБИТЭ

Мин сулуһум	3
Сага хаар	4
Ый	5
Саас	5
Эдьийбэр	6
** Көрбүтүөҥ эи, күн кииринтэ	7
** Күөхтээх кыраайга көппүтүҥ	8
Тена долгуннара	9
** Кугдарыйбыт арыы чараҥ	9
Хатыҥ ырыата	11
** Сай мырааны дабайдым	13
Ийбэр хоһоонунан сурук	14
Синьэйдэр	16
Сиргэ хонук	18
Умнуом суоҕа	18
Ходуһа лириката	20
Кэс тыд туһунан баллада	26
Уон сэттэ (баллада)	32
Хормуоска туһунан баллада	36
Алгыс уонна кырыс (поэма)	38

Николай Михайлович Рыкунов

ПЕСНИ БЕРЕЗЫ

(сборник стихов и поэм)

На якутском языке

*Якутское книжное издательство
Якутск, П. Алексеева, 1*

Редактор *И. И. Артамонов*
Худож. редактор *Е. В. Михайлова*
Техн. редактор *Е. С. Парников*
Корректор *Т. Г. Слепцова-Белолобская*

Сдано в набор 9/III-1962 г. Подписано к печати 5/VI-62 г.
Формат бумаги 60X92 1/32 Объем 3.25 физ. п. л.
Усл. п. л. 1.62 Уч.-изд. л. 1.75 Тираж 2000 экз.
З.каз № 47 МЛ 02086 Цена 9 коп.

Якутская республиканская типография
им. Ю. Гагарина Якутск, Кирова, 9